

МВС УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО ФОНДУ ГАНСА ЗАЙДЕЛЯ В УКРАЇНІ

**МЕДІАЦІЯ В СУДОВІЙ, ПРАВООХОРОННІЙ
ТА ПРАВОЗАХИСНІЙ СИСТЕМАХ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(30-31 травня 2019 року)

Одеса – 2019

УДК 347.9:347.127.15(08)
М42

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Медіація в судовій, правоохоронній та правозахисній системах:
М42 матеріали міжн. наук.-практ. конф., м. Одеса, 30-31 травня 2019 р.
— Одеса: ОДУВС, 2019. — 253 с.

УДК 347.9:347.127.15(08)

© ОДУВС, 2019

*Головацький О. О.,
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС*

МЕДІАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ США: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД

Загальне поняття медіації полягає в залученні третьої незацікавленої сторони для участі у рішенні неврегульованих спорів. Перш за все, необхідно зрозуміти, що загальні поняття, методи і світовий досвід медіації не завжди збігається і застосовується на території нашої держави.

Так, в європейських країнах та в Сполучених Штатах Америки, процес медіації використовується значно частіше ніж в Україні, адже у них він є більш дієвим з наступних причин. По-перше, у багатьох країнах він законодавчо врегульований. По-друге, процес вирішення спору через медіацію вимагає значно менше часу на відміну від судового процесу. По-третє, для клієнта він набагато дешевше, ніж оплата судових витрат і часу витраченого юристами на супровід певної справи.

У даній науковій роботі вважаємо за необхідне розглянути позитивний досвід США, а саме програми медіації, що застосовуються в кримінальному судочинстві деяких американських штатів. Особливі-

стю цих програм примирення є те, що вони застосовуються на тому етапі кримінального процесу, коли матеріали вже надійшли в суд і успішна медіація зможе послужити заміною судового розгляду, а не кримінального процесу в цілому.

Слід відзначити, що у 70-ті роки минулого століття в США, в результаті відновлювальної роботи із колишніми засудженими, громадські та релігійні організації практикували різні програми щодо примирення в кримінальному судочинстві. Прикладом такої програми є Victim-Offender Mediation program (медіація між жертвою і злочинцем), яка працювала настільки успішно, що до кінця 80-х років діяла у 42 судових округах [1].

Вважаємо, що не зовсім правильно стверджувати, що в 70-80-х роках XX століття ця програма була новацією, точніше сказати, що в кінці XX століття ця модель отримала статус програми відновного правосуддя. У той час як корінні індіанці (наприклад, народи Лакота і Дакота) аналогічну модель використовують вже давно, а саме в присутності одного або декількох старійшин особа вчинила злочин і жертва цього злочину обговорюють те, що сталося і старійшина вступним словом починає процес примирення, після чого в своїй промові він приділяє особливу увагу реакції суспільства на злочин і наслідків злочину (як матеріальним, так і психологічним і т.д.). Потім сторонам надається можливість висловити свою позицію і поставити один одному питання. Крім того, в такому обговоренні того, що сталося беруть участь всі ті, хто вважає себе зацікавленою особою (друзі, сусіди, родичі жертви і злочинця). Усі присутні мають можливість висловити свою думку. Після спільного обговорення сторонам надається можливість поговорити один з одним на одинці, і як тільки вони приймуть рішення, воно повідомляється старійшині, а потім і суспільству [2].

У США програми примирення потерпілих і правопорушників є найпоширенішою формою відновного правосуддя. У якості основної технології у таких програмах використовується посередництво (медіація) [3].

Ми погоджуємося з думкою тих авторів, які вважають, що не може бути повного переліку всіх використовуваних медіаторами програм медіації, оскільки різноманітністю програм медіації визначається чисельність і диференціація медіаторів, а будь-яка з використовуваних програм може бути в рівній мірі ефективна [4].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що спочатку у США на медіацію прямували матеріали по злочинах невеликої тяжкості,

вчинені неповнолітніми злочинцями, останнім час все сильніше виявляє себе інша тенденція: на медіацію все частіше направляють матеріали про більш тяжкі злочини, скоєні дорослими злочинцями. Наприклад, у штаті Огайо законодавчо закріплені такі положення: «... у будь-якому кримінальному процесі сторони і суд можуть звернутися до медіації за всіма або деякими питаннями кримінальної справи ... » (Idaho Criminal Rules. Rule 18.1. Idaho Juvenile Rules. Rule 12.1.) [4].

Цікавим у досвіді медіації, яка практикується у США є те, що у деяких штатах діють «Правила здійснення посередництва у справах, що знаходяться на розгляді в окружному кримінальному суді» [5].

Відповідно до цих правил суд, керуючись внутрішнім переконанням і зовнішніми факторами, такими як: готовність сторін взяти участь у програмі з примирення; відмова від судового розгляду не порушить права третіх осіб, які беруть участь в процесі; можливість у цьому конкретному випадку припинення кримінальної справи за примиренням сторін, може рекомендувати сторонам прийняти участь в цій програмі. При цьому суд заохочує проведення медіації та досягнення примирення угоди в найкоротші терміни.

Відповідно до чинного законодавства США після того як матеріали справи разом з обвинувальним документом надійшли в суд, окружний прокурор (а іноді і суддя) інформує сторони про можливість участі у програмі медіації. Якщо жертва і злочинець погоджуються взяти участь у зазначеній програмі, то медіація може бути проведена одразу у приміщенні суду. У разі якщо в справі беруть участь кілька обвинувачених або кілька жертв, то на розсуд суду ці особи можуть бути об'єднані для участі в медіації.

Якщо сторони погодилися на участь в медіації, суд повідомляє їх в усній або письмовій формі про наступне: термін, відведений судом на медіацію; ім'я медіатора або назва посередницької організації; вимога про сплату злочинцем мита у розмірі 60 доларів США для здійснення посередницьких послуг. Після цього суд передає матеріали справи у посередницьку організацію або певному медіатору.

Сама процедура примирення в США обов'язково проходить в умовах конфіденційності. Вищезазначені Правила містять пряму заборону на здійснення стенографічного, аудіо або відео запису будь-яким учасником медіації. Окремо відзначено, що ця заборона поширюється на здійснення запису за згодою сторін.

Разом з тим, принципу конфіденційності відповідає правило привілеїв свідків, якою володіє посередник, в питаннях, що стосуються проведеної медіації. Сенс цього привілею зводиться до наступного: якщо в результаті медіації сторони не примирилися і угода про примирення сторін не укладена, кримінальну справу повертають в суд і триває звичайний кримінальний процес.

Ідеальним результатом медіації має стати медіативна угода, що містить всі умови, про які домовились сторони. При цьому обов'язковою умовою є письмова форма угоди і наявність підписів обох сторін, а в деяких штатах медіативна угода повинна бути затверджена судом.

Таким чином, на підставі викладеного можна зробити наступні висновки. Вважаємо, що наведена модель посередництва у США в якості позитивного досвіду та у напрямку розвитку медіації в Україні, може бути використана і в нашій державі. Вважаємо, що впроваджувати зазначений позитивний досвід необхідно поступово і обмірковано, але серед іншого у справах, порушених стосовно неповнолітніх, вже сьогодні існує така необхідність. На наш погляд, таке впровадження по зазначеним справам дало б ефективний результат.

Список використаних джерел:

1. Moran, K. L. (2017). Restorative Justice: A Look at Victim Offender Mediation Programs. 21st Century Social Justice, 4 (1). Retrieved from <http://fordham.bepress.com/swjournal/vol4/iss1/4>.
2. Gehm, John R. 1998. «Victim-Offender Mediation Programs: An Exploration of Practice and Theoretical Frameworks». Western Criminology Review 1 (1) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wcr.sonoma.edu/v1n1/gehm.html>.
3. Восстановительное правосудие – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://4prison.ru>.
4. Василенко А.С. Медиация в уголовном процессе США / А.С. Василенко – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/mediatsiya-v-ugolovnom-protsesse-ssha.pdf.
5. Rules implementing mediation in matters pending in district criminal court – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aoc.state.nc.us/www/public/html/pdf/Dispute_Resolution/DistrictCriminalCourt.pdf.

Головацький О. О. МЕДІАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ США: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД.....	51
Голуб В. О. ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАЦІЇ В ГІБРИДНИХ МЕТОДАХ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ.....	55
Голуб О. А. МЕДІАЦІЯ У ПРОЦЕСІ МИРОБУДУВАННЯ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ.....	58
Гриченко О. А., Марченко О. А. «ПРИМИРЕННЯ» ТА «МЕДІАЦІЯ»: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ.....	61
Домброван Н. В., Домброван О. І. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І КРИТЕРІЇ МЕДІАЦІЇ.....	64
Дрішлюк В. І. СПІВВІДНОШЕННЯ МЕДІАЦІЇ, МИРОВОЇ УГОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ ПРИМИРЕННЯ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.....	69
Дулгер В. В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА МЕДІАЦІЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ...	73
Дутко А. О., Заболотна М. Р. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	76
Журавель А. В. ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	80
Заєць О. М. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	86
Звонок О. С. ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В ЛУГАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ІМЕНІ Е. О. ДІДОРЕНКА.....	88
Кленка Д. І. ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	92
Ковальова О. В. РОЛЬ МЕДІАЦІЇ ТА ІНШИХ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ...	97
Конопельський В. Я., Плужнік О. І. ПОНЯТТЯ МЕДІАЦІЇ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ.....	101
Корнієнко М. В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	105